

Боронос В. Г.

*доцент кафедри фінансів СумДУ, к.е.н., доцент, Сумський державний
університет*

Карпенко І. В.

аспірант кафедри фінансів СумДУ

МОДЕЛЮВАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ІНДИКАТОРІВ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ: ОЦІНКА РЕЙТИНГУ

Обмеженість фінансових ресурсів на регіональному рівні негативно впливає на формування регіональної інфраструктури та ускладнює вирішення комплексу соціально-економічних проблем, розв'язання яких неможливе без збалансованості функцій місцевої влади та обсягів фінансових ресурсів, які є в її розпорядженні.

У зв'язку з цим, за умов розширення відповідальності місцевих органів влади за стійкий соціально-економічний розвиток території постають проблеми формування та використання фінансових ресурсів, за рахунок всіх можливих джерел, зосереджених не тільки всередині а й поза межами системи.

У науковій літературі питанням ефективного управління регіоном та його фінансовими ресурсами присвячені наукові праці вітчизняних та іноземних вчених: А. М. Бабіча, І. О. Бланка, О. Д. Василика, О. П. Кириленко, В. І. Кравченко, С. І. Юрія та ін.

Рядом з цим існує ряд проблем, що стосуються формування та використання фінансових ресурсів регіону, створення методологічної та методичної бази для оцінки його стану, ефективного використання та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Аналіз методик оцінки рівня фінансового забезпечення регіону, показав, що найбільш адекватно відображають рівень потенційних фінансових можливостей регіону ті методики, котрі виконані на основі розрахунку інтегрального показника фінансового потенціалу. Така методика дозволяє оцінити не лише величину потенціалу, на основі показників рівня забезпеченості інвестиційними, бюджетними, податковими, інноваційними ресурсами окремих регіонів та в

кінцевому підсумку інтегрального індексу фінансового потенціалу, що є важливим для визначення перспектив регіонального розвитку, але і оцінити рівень ефективності та адекватності його використання, що на нашу думку, може служити основою для розробки необхідних корегуючих управлінських рішень.

Розрахунок будь-яких інтегральних показників складається з трьох етапів:

Перший етап передбачає вибір приватних індикаторів, з яких буде будуватися інтегральний показник. Так аналізуючи рівень фінансової забезпеченості регіону, основними приватними індикаторами є:

Індикатори бюджетної стійкості регіону: коефіцієнт бюджетної самостійності (співвідношення доходів місцевого бюджету без міжбюджетних трансфертів до загальних доходів місцевого бюджету); частка трансфертів від органів державного управління у загальній величині доходів місцевого бюджету, включаючи трансферти, коефіцієнт стійкості бюджету (співвідношення трансфертів до доходів місцевого бюджету без міжбюджетних трансфертів) коефіцієнт податкової самостійності; коефіцієнт податкової спроможності;

Індикатори стійкості суб'єктів господарювання регіону: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) або концентрації власного капіталу суб'єктами господарювання; коефіцієнт фінансової залежності суб'єктів господарювання; коефіцієнт фінансової стабільності; коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень.

Індикатори фінансової стійкості населення регіону: рівень власних доходів населення за вирахуванням суми соціальної допомоги та інших одержаних поточних трансфертів у загальних доходах; рівень бюджетного забезпечення соціальної сфери (сума витрат місцевого бюджету за соціальними статтями – на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, фізичну культуру і спорт щодо ВРП), у % до ВРП.

Індикатори інвестиційної стійкості регіону: коефіцієнт концентрації внутрішніх джерел фінансування інвестицій в основний капітал (частка внутрішніх джерел фінансування інвестицій в основний капітал; частка коштів іноземних інвесторів у джерелах фінансування інвестицій в основний капітал;

співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування інвестицій в основний капітал; коефіцієнт покриття імпорту експортом.

Індикатори інноваційної стійкості регіону: кадрові показники: кількість і кваліфікація спеціалістів, які займаються науково-технічною діяльністю в різних галузях і сферах суспільного виробництва; кількість і якість підготовки спеціалістів з вищою і середньою спеціальною освітою; відповідність кадрової структури науково-технічної сфери загальним задачам і вимогам економічного розвитку суспільного виробництва; матеріально-технічні показники: витрати на наукові дослідження, науково-технічні, дослідно-конструкторські роботи.

На другому етапі відбувається трансформація приватних індикаторів для їх порівнянності один з одним; цей етап необхідний в силу того, що при розрахунку інтегральних індикаторів підсумовуються абсолютно різні приватні індикатори, в тому числі вимірювані в різних одиницях (гривнях на душу населення, відсотках і т.п.), котрі не підлягають зіставленню та містять значні внутрішньорегіональні коливання, необхідним є процес стандартизації цих показників. З метою приведення показників в однорідний стан, необхідно розрахувати стандартизоване відхилення (дисперсію).

Третій етап аналізу полягає в розрахунку інтегрального показника забезпеченості фінансовими, трудовими, природними та виробничими ресурсами регіонів. Інтегральний показник визначатиметься як відношення суми значень інтегральних показників забезпеченості окремими видами ресурсів і-го регіону до кількості даних інтегральних показників. Тому він зводиться до вибору способу агрегування трансформованих приватних індикаторів.

Четвертим етапом є визначення інтегрального індексу забезпеченості регіону інвестиційними ресурсами та надання регіонам певної рейтингової позиції.

Найвищий інвестиційний рейтинг матиме, той регіон, значення показника якого є найвищим. Інтегральний індекс інвестиційного потенціалу визначається як середня арифметична інтегральних показників забезпеченості регіону фінансовими, трудовими, виробничими та природними ресурсами.

Останнім етапом є розрахунок рейтингових оцінок рівня фінансової забезпеченості регіону за окремими групами індикаторів. Для визначення

коефіцієнтів відносної важливості критеріїв та їх елементів можна використовувати: метод попарного порівняння одночасно досліджуваних критеріїв або метод визначення коефіцієнтів важливості на основі бальної системи експертної оцінки.

У результаті ранжування кожному регіону присвоюється певний ранг на основі алгоритму, відповідно до якого регіон з найвищим рівнем рейтингової оцінки отримує перший ранг – перше місце в рейтингу регіонів, а регіон з найнижчим рівнем рейтингової оцінки – останнє місце. При цьому найвищий рейтинг забезпеченості фінансовими ресурсами буде мати той регіон, що має максимальне значення інтегрованого показника. Різниця між одиницею і частковим коефіцієнтом, що є дестимулятором розвитку фінансових процесів віднімається, а між тим, що є стимулятором додається. Наприклад, в даному дослідженні показник, що характеризує рівень безробіття є дестимулятором, оскільки збільшення показника характеризує негативну ситуацію, на відміну від показника наявного доходу в розрахунку на одну особу, який в напрямку зростання показує збільшення фінансових ресурсів регіону.

Однак слід зазначити, що головною особливістю всіх інтегральних оцінок економіки регіонів є їх суб'єктивність. Тому ніяку інтегральну оцінку економіки регіону не можна сприймати як абсолютну істину, а при використанні інтегральних оцінок завжди необхідно розуміти, за якою методикою ці оцінки проводилися, і чи відповідають підходи котрі в ній використовувалися запитам ефективного стратегічного управління регіону.

Список використаної літератури

1. Боронос В. Г. Аналіз економічного змісту фінансового потенціалу регіону/ В. Г. Боронос, І. В. Карпенко // Аналітично-інформаційний журнал «СХІД». – 2011. – С. 47-52.

2. Іоненко К. В. Дослідження факторів формування фінансового потенціалу регіону/К. В. Іоненко // Вісник Полтавського національного технічного університету. – Полтава: ПНТУ, 2005. - №4(7). – С. 80-84.